

Handleiding website duurzame gewasbeschermingsmaatregelen

Janjo de Haan en Cees van der Wel

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V.

november 2007

© 2007 Wageningen, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Praktijkonderzoek Plant & Omgeving.

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. is niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij gebruik van gegevens uit deze uitgave.

Projectnummer: 32.500.684.00

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V.

Akkerbouw, Groene Ruimte en Vollegrondsgroenten

Adres : Edelhertweg 1, 8219 PH Lelystad

: Postbus 430, 8200 AK Lelystad

Tel. : 0320 – 29 11 11

Fax : 0320 – 23 04 79

E-mail : info.ppo@wur.nl

Internet : www.ppo.wur.nl

Inhoudsopgave

pagina

1	ACHTERGROND	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Doel	5
1.3	Opzet inventarisatie	5
2	HANDLEIDING.....	9
2.1	Algemeen.....	9
2.2	Homepage	9
2.3	Selectiepagina.....	9
2.3.1	Algemeen.....	9
2.3.2	Selectie sectoren, gewasgroepen en/of gewassen (linker kolom)	9
2.3.3	Selectie van kenmerken (middelste kolom).....	10
2.3.4	Selectie van jaren	10
2.3.5	Alle keuzes zijn gemaakt	11
2.3.6	Toelichtingen op de items in de middenkolom op de selectiepagina	11
2.4	Resultaatpagina	13
2.4.1	Tabel	13
2.4.2	Aanpassen en controleren van selecties	13
2.4.3	Afdrukken en opslaan van resultaten	13
	LITERATUURLIJST	17
	BIJLAGE 1 CONTACTPERSONEN PER SECTOR.....	19

1 Achtergrond

1.1 Inleiding

Deze website geeft informatie over de belangrijkste gewasbeschermingsmaatregelen in alle plantaardige teelten die bijdragen aan het verlagen van milieubelasting en/of het stimuleren van geïntegreerde gewasbescherming. Naast het overzicht van maatregelen kan ook inzicht verkregen worden in de ontwikkeling in de implementatie van maatregelen in de praktijk.

De website is ontwikkeld in het kader van het convenant gewasbescherming. In 2003 heeft het Ministerie van LNV Wageningen UR gevraagd om de belangrijkste gewasbeschermingsmaatregelen te inventariseren die bijdragen aan het verlagen van milieubelasting en/of het stimuleren van geïntegreerde gewasbescherming voor alle plantaardige teelten. Deze inventarisatie is afgerond in 2004 en geactualiseerd in 2006 en 2007. De inventarisaties zijn opgesteld door Wageningen UR in samenwerking met LTO en Telen met toekomst onder begeleiding van een stuurgroep bestaande uit medewerkers van het ministerie van LNV, LTO, Agrodīs en VEWIN. De verspreiding van good practices en de verdere ontwikkeling van best practices gebeurt in o.a. het project Telen met toekomst.

We willen allen die hebben meegewerkt aan deze inventarisaties bedanken voor hun medewerking.

Dit document geeft informatie over het effectief gebruik van de website.

1.2 Doel

Het doel van deze website is het eenvoudig ontsluiten van de geïnventariseerde maatregelen voor onderzoek en beleid. Het doel van de inventarisatie is:

- zichtbaar maken welke maatregelen effectief en haalbaar zijn voor ondernemers en welke maatregelen nog verder door onderzoek en praktijk moeten worden ontwikkeld.
- de ontwikkeling in beeld te brengen van de implementatie van maatregelen in de praktijk gedurende de looptijd van het convenant gewasbescherming.

Met deze website kan elke gewenste doorsnede uit de verzameling van de geïnventariseerde maatregelen gemaakt worden. De website is met name bedoeld voor beleidsmedewerkers en onderzoekers op het gebied van gewasbescherming.

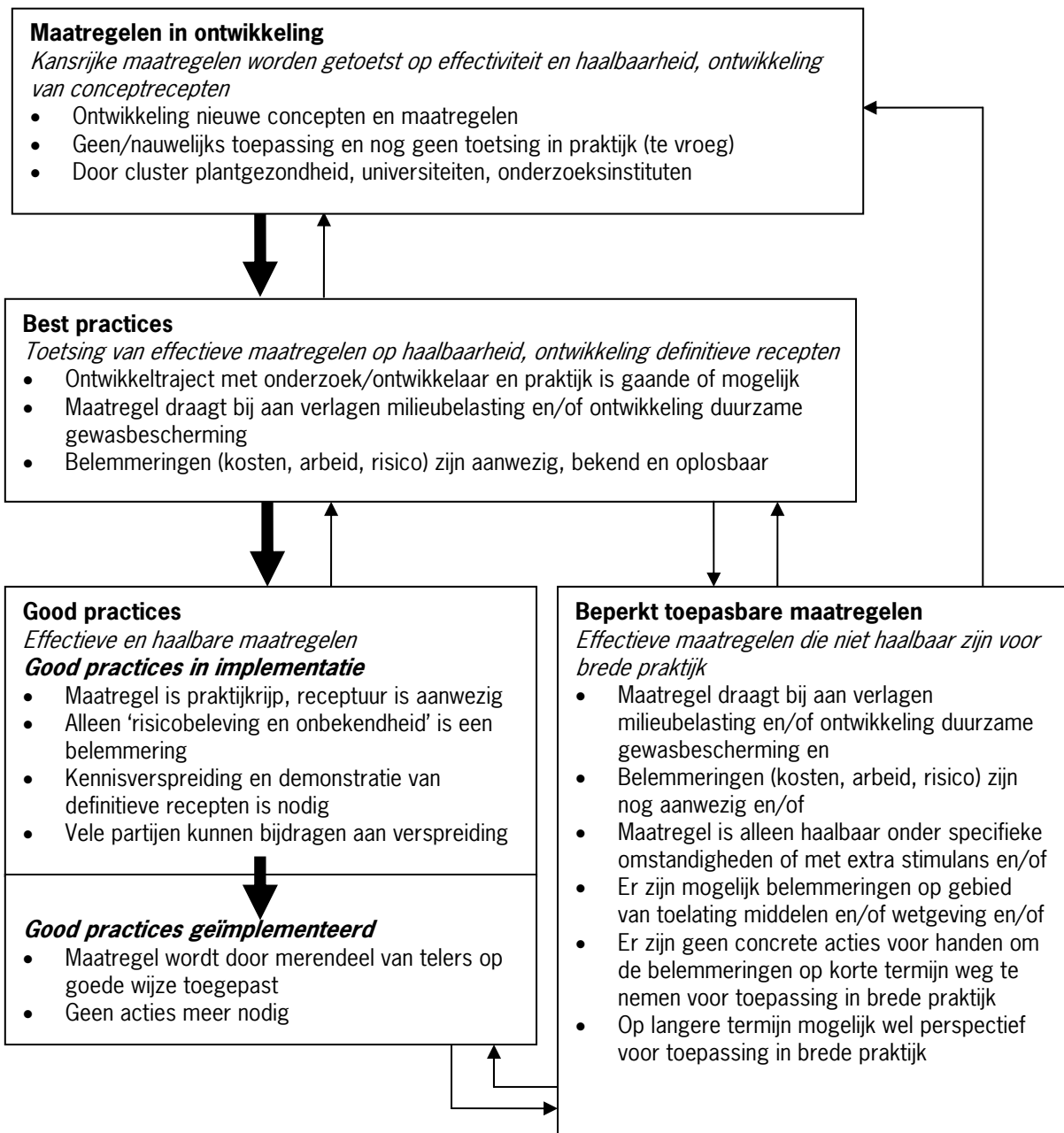
1.3 Opzet inventarisatie

Voor de belangrijkste gewassen in de plantaardige sectoren: akkerbouw, vollegrondsgroenten, bloembollen, boomteelt, fruitteelt, glasgroenten, bloemisterij en champignons zijn gewasbeschermingsmaatregelen geselecteerd. Voor een overzicht van de gewassen zie tabel 1.

Alleen de belangrijkste maatregelen die bijdragen aan het verlagen van milieubelasting of stimulering van geïntegreerde gewasbescherming zijn opgenomen, de lijst is per gewas dus niet uitputtend maar beperkt tot ongeveer 20.

De maatregelen zijn onderverdeeld in 4 categorieën (figuur 1). Per maatregel is aangegeven wat het type maatregel is, wat de implementatiegraad is, wat de belemmeringen zijn, wat de bijdrage is aan het verlagen van de milieubelasting. Tevens wordt een toelichting gegeven en wordt aangegeven of de maatregel in de biologische landbouw wordt toegepast. De items categorie, implementatiegraad en belemmeringen zijn over meerdere jaren opvraagbaar.

Maatregelen duurzame gewasbescherming

Figuur 1. Indeling van maatregelen

Tabel 1. Overzicht van sectoren en gewassen

Akkerbouw	Vollegrondsgroenten	Fruitteelt	Boomkwekerij
Aardappelen	Aardbei	Appel	Bos- en haagplantsoen
Granen	Asperges	Peer	Laan- en parkbomen
Maïs	Bladgewassen	Pruim	Rozen
Suikerbieten	Peen	Rode bes	Siergewassen
Uj	Prei	Zoete kers	Vaste planten
	Spruitkool		Vruchtbomen
			Zomerbloemen

Bloembollen	Groenten onder glas	Bloemisterij onder glas	Paddenstoelen
Hyacint	Bladgewassen	Chrysan	Witte champignon
Lelie	Komkommer	Gerbera	
Narcis	Paprika	Potplanten	
Tulp	Tomaat	Roos	

2 Handleiding

2.1 Algemeen

Op elke pagina is boven in een blauwe balk met 3 knoppen:

- terug naar de homepage
- opvragen van deze handleiding
- mail naar de bouwer van de web (F. Steinbuch)

2.2 Homepage

Op de homepage van deze website vindt u een inleidende tekst over deze website en wat achtergrondinformatie. Tevens kunt u een mail sturen naar de contactpersonen voor deze website: J. de Haan (inhoudelijk), F. Steinbuch (technisch). In de bijlage bij deze handleiding zijn de contactpersonen per sector weergegeven.

Met de startknop kunt u verder gaan naar de volgende pagina, de selectiepagina.

2.3 Selectiepagina

2.3.1 Algemeen

Nadat u op de startpagina op de knop [Start] hebt geklikt komt u op de selectiepagina. Deze pagina bestaat uit een korte uitleg boven aan de pagina en drie kolommen met keuzevakjes en uitklapschermen. Door de vakjes aan te vinken worden onderliggende keuzemogelijkheden zichtbaar (uitklapscherm). Door het aanvinken van een keuzevakje geeft u aan dat u van dat onderwerp informatie in beeld wilt krijgen. In elke kolom dient u minimaal 1 vakje aan te vinken.

2.3.2 Selectie sectoren, gewasgroepen en/of gewassen (linker kolom)

Op deze pagina selecteert u in de linker kolom voor welke sectoren, gewasgroepen en/of gewassen u een overzicht van maatregelen wilt hebben. Standaard staat in deze kolom niets aangevinkt. U zult een sector, gewasgroep en/of gewas moeten kiezen om verder te kunnen gaan. Wanneer u dit niet doet en u drukt op [OK] dan krijgt u de melding *[Er is bij sectoren/gewasgroepen/gewassen NIETS aangevinkt]*.

Bij het selecteren van een gewasgroep krijgt u automatisch ook de informatie in beeld die op het sectorniveau van deze gewasgroep thuishoort. Ditzelfde geldt voor het gewasniveau: dan worden ook de maatregelen op sector en gewasgroepniveau meegenomen.

De indeling van gewassen en gewasgroepen is niet strikt. Wanneer geen gewasgroepen worden onderscheiden, worden gewassen op het gewasgroepniveau weergegeven. Vervolgens kunnen op het gewasniveau teeltwijzen staan. Bijvoorbeeld het gewas aardappelen staat op gewasgroepniveau en op het gewasniveau worden de teeltwijzen consumptieaardappelen, pootaardappelen en zetmeelaardappelen onderscheiden.

2.3.3 Selectie van kenmerken (middelste kolom)

In de middelste kolom kunt u:

- Selecteren welke kenmerken of wel hoofditems u zichtbaar wilt hebben:
 - selecteer alles met een vinkje in het bovenste vakje (figuur 2).
 - selecteer specifieke hoofditems (categorieën, disciplines, etc.) met een vinkje in het vakje voor het item (zie voorbeeld figuur 3).
- Selecteren welke subitems u de maatregelen wilt meenemen in uw selectie. Dit doet u door per hoofditem alleen een vinkje te zetten voor dit subitem en de overige vinkjes te verwijderen (figuur 4). Als u één of meer subitems selecteert, krijgt u altijd het bijbehorende hoofditem zichtbaar in de tabel.

Standaard staan alle hoofditems aangevinkt. U moet ten minste één item aanvinken. Zie voor meer toelichting over de items hoofdstuk 7.

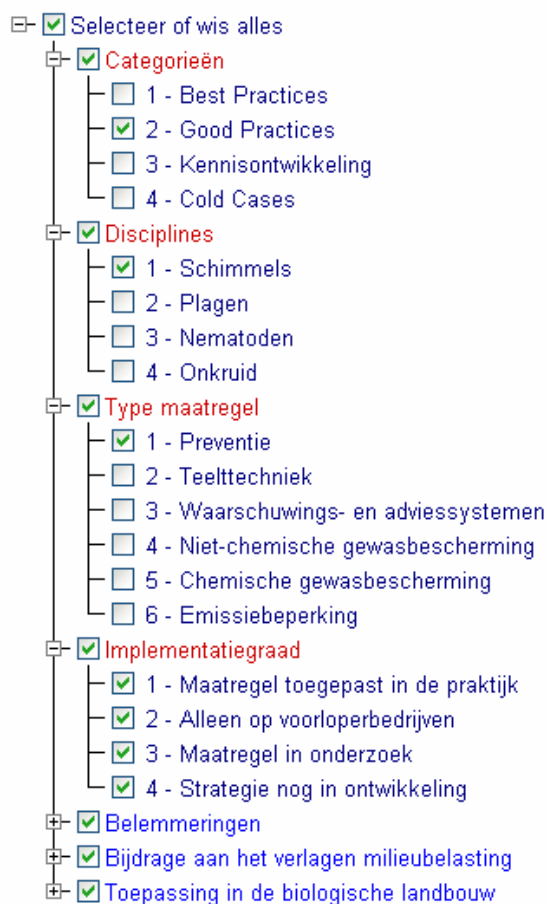
Door te klikken op de tekst van een hoofditem krijgt u in een apart scherm een toelichting bij dit item. Deze toelichting is ook opgenomen in paragraaf 2.3.6.

Figuur 2. Voorbeeld overzicht geselecteerde items: Met deze keuze worden alle items zichtbaar in de tabel.

Figuur 3. Voorbeeld overzicht geselecteerde items: Met deze keuze worden alleen de items categorieën, implementatiegraad, belemmeringen en bijdrage aan het verlagen milieubelasting zichtbaar in de tabel.

Figuur 4. Voorbeeld overzicht geselecteerde items: Met deze keuze worden alleen good practices maatregelen, en maatregelen tegen schimmels en preventieve maatregelen geselecteerd. Alle hoofditems worden met deze keuze zichtbaar in de tabel.

2.3.4 Selectie van jaren

In de rechterkolom selecteert u één of meerdere jaren. Momenteel is informatie uit de twee inventarisatie jaren 2004 en 2007 beschikbaar. Standaard staat het meest recente jaar (2007) aangevinkt. Wanneer u ook 2004 aanvinkt worden de hoofditems categorieën, implementatiegraad en belemmeringen per

beschikbaar jaar weergegeven. Hiermee kan de voortgang van implementatie van een maatregel en het oplossen van de belemmeringen gevolgd worden. Bijvoorbeeld een maatregel is ingedeeld als best practice in 2004 en is een good practice geworden in 2007. Het kan echter ook andersom zijn: bijvoorbeeld een good practice maatregel in 2004 is een beperkt toepasbare maatregel in 2007 geworden. De volgende inventarisatie staat gepland voor 2009.

Het kan zijn dat in de andere items ook een verschuiving over de jaren is door veranderde inzichten. Deze informatie wordt als minder belangrijk geacht en om de overzichten met maatregelen niet te complex te maken is deze informatie niet per inventarisatie opgenomen in de onderliggende database.

2.3.5 Alle keuzes zijn gemaakt

Als in elke kolom ten minste één vakje is aangevinkt kunt u op de knop [OK] klikken. Vervolgens verschijnt de pagina met de resultaten van de zoekactie op uw scherm. Er zijn drie mogelijkheden waardoor u geen tabel als resultaat krijgt:

- Wanneer u dit in de linkerkolom niets hebt aangevinkt en u drukt op [OK] dan krijgt u op de selectiepagina de melding [*Er is bij sectoren/gewasgroepen/gewassen NIETS aangevinkt*]. U moet dan alsnog een sector, gewasgroep en/of gewas kiezen.
- Wanneer u bij de linkerkolom wel iets hebt aangevinkt maar in de andere kolommen niet komt u wel in het resultatenscherm maar is er geen tabel aangemaakt. U kunt dan met de link [*ga terug naar keuze-opties*] terug naar de selectiepagina om uw selectie aan te passen.
- Wanneer u wel in alle kolommen iets hebt aangevinkt maar bij de selectie zijn geen maatregelen aanwezig, dan krijgt u in het resultatenscherm de mededeling [*Bij de huidige selectie konden geen gegevens worden gevonden*]. U kunt dan met de link [*ga terug naar keuze-opties*] terug naar de selectiepagina om uw selectie aan te passen.

2.3.6 Toelichtingen op de items in de middenkolom op de selectiepagina

Alle maatregelen zijn geclassificeerd naar een aantal kenmerken, hoofditens:

- categorie
- discipline
- type maatregel
- implementatiegraad
- belemmeringen
- bijdrage aan het verlagen van de milieubelasting
- toepasbaarheid in de biologische landbouw

Hieronder worden de hoofditens toegelicht.

Categorieën

Het hoofditem "Categorieën" geeft de hoofdingeling weer van de maatregelen (zie ook schema in figuur 1):

1. Best Practice: effectieve maatregelen die nog in ontwikkeling zijn en nog enkele belemmeringen (kosten, opbrengstderving, arbeid, risico) kennen. Deze maatregelen worden in de praktijk getoetst op hun haalbaarheid en verder ontwikkeld.
2. Good Practice: effectieve en haalbare maatregelen die door het merendeel van de ondernemers goed in hun bedrijfsvoering kunnen worden ingepast. Deels gebeurt dit al en deels zal dit door kennisverspreiding verder gestimuleerd moeten worden.
3. Maatregelen in onderzoek: kansrijke maatregelen die nog in onderzoek zijn.
4. Specifieke maatregelen: effectieve maatregelen die voor het merendeel van de praktijk niet toepasbaar zijn door belemmeringen die op korte termijn niet opgelost kunnen worden. Onder specifieke omstandigheden zijn een deel van deze maatregelen echter wel haalbaar.

Disciplines

Discipline geeft aan bij welke gewasbeschermingsdiscipline de maatregel hoort:

1. schimmels
2. plagen

3. nematoden
4. onkruid

Type maatregel

Type maatregel geeft aan bij welke onderdeel van de geïntegreerde gewasbescherming de maatregel hoort. De volgende groepen worden onderscheiden:

1. preventie
2. teelttechniek
3. waarschuwings- en adviessystemen
4. niet-chemische gewasbescherming
5. chemische gewasbescherming
6. emissiebeperking

Deze indeling is opgesteld in het kader van het convenant gewasbescherming en wijkt af van de wetenschappelijke indeling preventie – vaststellen bestrijdingsnoodzaak – bestrijding.

Implementatiegraad

Implementatiegraad geeft aan in hoeverre maatregelen al in de praktijk worden toegepast. De volgende groepen worden onderscheiden:

1. maatregelen toegepast >30% van de praktijk
2. maatregelen toegepast <30% van de praktijk
3. maatregelen niet toegepast door de praktijk

Belemmeringen

Belemmeringen geven aan waarom maatregelen nu nog niet op grote schaal in de praktijk worden toegepast. De volgende belemmeringen worden onderscheiden:

1. kosten: de kostprijs van de productie wordt verhoogd
2. opbrengstreductie: de maatregel resulteert in lagere opbrengsten
3. arbeid: de maatregel is lastig in te passen in de bedrijfsvoering
4. risico: de maatregel verhoogd het risico op kostenverhoging of opbrengstderving in extreme jaren
5. toelating ontbreekt: er zijn geen of onvoldoende middelen toegelaten om de maatregel effectief uit te kunnen voeren.

Bijdrage aan het verlagen milieubelasting

De bijdrage aan het verlagen van de milieubelasting wordt kwalitatief geschat omdat het erg afhankelijk is van de precieze omstandigheden hoe hoog de reductie van de milieubelasting daadwerkelijk is. De volgende groepen worden onderscheiden:

1. verminderde afhankelijkheid van chemie: maatregel voorkomt inzet van chemie voor bepaalde belager (ziekte, plaag of onkruid)
2. groot
3. matig
4. klein
5. geen

Maatregelen die geen of een kleine bijdrage aan het verlagen van milieubelasting hebben kunnen zijn opgenomen omdat ze bijdragen aan geïntegreerde gewasbescherming. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat op de langere termijn wel een bijdrage aan het verlagen van de milieubelasting gerealiseerd wordt.

Toegepast in de biologische landbouw

Het item "Toegepast in de biologische landbouw" geeft aan of een maatregel in de biologische landbouw wordt toegepast. Dit item is opgenomen om de kraamkamerfunctie van de biologische landbouw zichtbaar te maken.

1. maatregel wordt toegepast
2. maatregel wordt niet toegepast
3. maatregel is niet van toepassing

2.4 Resultaatpagina

2.4.1 Tabel

Wanneer u op de selectiepagina een goede keuze hebt gemaakt krijgt u een tabel met de maatregelen die horen bij de gekozen items. Een voorbeeld staat in figuur 5. De regels bevatten de maatregelen met hun kenmerken. De kolommen bevatten de volgende items:

- De eerste kolom [*INFO*] geeft met de tekst [*toelichting*] een link naar een scherm met een toelichting over de maatregel. Klik op [*X*] om het scherm met de toelichting weer te sluiten.
- De tweede kolom geeft de titel van de maatregel in korte bewoordingen.
- In de derde kolom wordt de sector weergegeven van de maatregel, in een aantal gevallen is de naam van de sector afgekort.
- In de vierde kolom wordt de gewasgroep weergegeven, in een aantal gevallen staat hier het gewas. Tevens kan de naam van de gewasgroep of het gewas zijn afgekort. **<toevoegen lijst met afkortingen>**
- In de vijfde kolom wordt het gewas weergegeven, in een aantal gevallen staat hier de teeltwijze. Tevens kan de naam van de gewasgroep of het gewas zijn afgekort. **<toevoegen lijst met afkortingen>**
- In de zesde en volgende kolommen staat de waarde van de hoofditems. In hoofdstuk 7 staat toegelicht wat elk nummer betekend. Wanneer u op een cijfer klikt, verschijnt ook een scherm met informatie over wat elk van de nummers betekend.

2.4.2 Aanpassen en controleren van selecties

Heeft u niet de juiste keuze gemaakt, ga dan terug naar het keuzemenu via de link linksboven [*ga terug naar keuze-opties*] en pas uw keuze aan. U kunt ook controleren of u de juiste keuze heeft gemaakt met de knop links boven de tabel [*overzicht selecties*]. Als u deze knop aanklikt dan verschijnt een tabel met alle opties die u in het keuzemenu hebt aangeklikt (zie figuur 6). Door op de knop [*Sluit Overzicht selecties*] te klikken verdwijnt deze tabel weer van uw scherm.

2.4.3 Afdrukken en opslaan van resultaten

Midden boven de tabel zijn enkele mogelijkheden weergegeven om de resultaten van uw zoekactie af te drukken of op te slaan kunnen leggen. U kunt uw gegevens op twee manieren vastleggen:

- door het bestand rechtstreeks naar uw printer te sturen of in het printscherf als PDF-bestand op te slaan.
- door het bestand te exporteren naar Microsoft Excel zodat u het zelf verder kunt bewerken.

Er zijn drie soorten overzichten waaruit u kunt kiezen:

- [*Onderstaande tabel printer*]. Kiest u voor deze optie dan wordt een tabel vanaf de tweede kolom opgeslagen.
- [*De items met de mogelijke waarden printer*]. Dit levert een algemene tabel op met voor ieder hoofditem kort de uitleg van de getallen.
- [*De uitgebreide informatie per maatregel printer*]. Voor de kenmerken en thema's die u hebt geselecteerd wordt per maatregel de uitgebreide toelichting op die maatregel weergegeven.

[Ga terug naar de keuze-opties](#)

Onderstaande tabel printen

De items met de mogelijke waarden printen

De uitgebreide informatie per maatregel printen

Overzicht selecties

INFO	MAATREGEL	SECTOR	GEWASGRP	GEWAS	Categorieën_2006	Belemmeringen_2006	Bijdrage_aan_hat_verlage
Toelichting	Houd bij de bestrijding van Phytophthora rekening met de rasgevoeligheid	AKKBW	AARD		1	3,4	3
Toelichting	Bestrijding Rhizoctonia m.b.v. een schadedrempel bij consumptieaardappel	AKKBW	AARD	CA	1	4	3
Toelichting	Houdt per perceel bij welke onkruiden voorkomen en stem de middelenkeuze af op aanwezige onkruiden	AKKBW	MAIS		1	3,4	3
Toelichting	Vogelafweer met niet-chemische middelen	AKKBW	MAIS		1	1,3	1
Toelichting	Gebruik van Cercospora-adviesmodel	AKKBW	Suikerbieten	Suikerbiet	1	3,4	3
Toelichting	Bestrijd trips met behulp van een waarschuwingssysteem	AKKBW	UI		1	4	2
Toelichting	Integreer mechanische technieken in de onkruidbestrijdingsstrategie	AKKBW	UI		1	1,3	1
Toelichting	Minimaliseer de inzet van bodemherbiciden	AKKBW	UI		1	4	3
Toelichting	Voer een warmwaterbehandeling uit bij besmet plantmateriaal	AKKBW	UI		1	1	3
Toelichting	Gebruik GPS stuursystemen	AKKBW			1	1	3
Toelichting	Maak bij de keuze van gewasbeschermingsmiddelen een integrale afweging op basis van effectiviteit, milieukundige eigenschappen, selectiviteit en prijs	AKKBW			1	1	3
Toelichting	Maak een aaltjesbeheersplan wanneer aaltjes (kunnen) voorkomen	AKKBW			1	1,3	1
Toelichting	Maak gebruik van driftreducerende spuittechniek; släpduk en luchtondersteuning	AKKBW			1	1	2

Figuur 5. Voorbeeld tabel maatregelen

[Ga terug naar de keuze-opties](#)

Onderstaande tabel printen

De items met de mogelijke waarden printen

De uitgebreide informatie per maatregel printen

Sluit Overzicht selecties

Onderstaande tabel is opgebouwd op basis van de volgende selectie:

- Sectoren: Akkerbouw sector;
- Gewasgroepen: Aardappelen; Granen; Mais; Suikerbieten; Ui;
- Gewassen: Aardappelen (Consumptie); Aardappelen (Poot); Aardappelen (Zetmeel); Wintertarwe; CCM; Energiemaïs; Korrelmaïs; Snijmaïs; Suikerbiet; Plantui; Zaaiui;
- Categorieën: 1 - Best Practices;
- Disciplines: geen selectie
- Type maatregel: geen selectie
- Implementatiegraad: geen selectie
- Belemmeringen: alles geselecteerd
- Bijdrage aan het verlagen milieubelasting: alles geselecteerd
- Toepassing in de biologische landbouw: geen selectie
- Jaren: 2006;

Figuur 6. Voorbeeld van overzicht selecties

Literatuurlijst

Best practices rapporten 2004

1. Manon van der Lans, Arjan Dekking, Jacques Rovers en Janjo de Haan (eds.) 2004. Beschrijving geïntegreerde gewasbescherming akkerbouw en vollegrondsgroenten. Best practices rapport no. 1. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. Wageningen.
2. Gera van Os en Stefanie de Kool (eds.) 2004. Beschrijving geïntegreerde gewasbescherming bloembollen. Best practices rapport no. 2. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. Wageningen.
3. Fons van Kuik (ed.) 2004. Beschrijving geïntegreerde gewasbescherming boomteelt. Best practices rapport no. 3. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. Wageningen.
4. Bart Heijne (ed.) 2004. Beschrijving geïntegreerde gewasbescherming fruitteelt. Best practices rapport no. 4. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. Wageningen.
5. Aleid Dik (ed.) 2004. Beschrijving geïntegreerde gewasbescherming glastuinbouw. Best practices rapport no. 5. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. Wageningen.
6. Jacqueline Baar (ed.) 2004. Beschrijving geïntegreerde gewasbescherming champignons. Best practices rapport no. 6. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. Wageningen.

Best practice rapporten 2006

1. Baars, J.; Haan, J. de, 2007. Best Practices Gewasbescherming. Actualisatie 2006. Champignons. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. Wageningen.
2. Beerling, E.; Haan, J. de, 2007. Best Practices Gewasbescherming. Actualisatie 2006. Groententeelt onder glas. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. Wageningen.
3. Beerling, E.; Haan, J. de, 2007. Best Practices Gewasbescherming. Actualisatie 2006. Bloemisterij. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. Wageningen.
4. Boer, M. de; Haan, J. de, 2007. Best Practices Gewasbescherming. Actualisatie 2006. Bloembollen. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. Wageningen.
5. Haan, J. de; Kroonen, B.; Rovers, J.; Boer, M. de; Hiemstra, J.; Beerling, E.; Heijne, B.; Baar, J. & Baars, J.; 2007. Best Practices Gewasbescherming. Actualisatie 2006. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. Wageningen.
6. Heijne, B.; Haan, J. de, 2007. Best Practices Gewasbescherming. Actualisatie 2006. Fruitteelt. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. Wageningen.
7. Hiemstra, J.; Haan, J. de, 2007. Best Practices Gewasbescherming. Actualisatie 2006. Boomkwekerij. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. Wageningen.
8. Kroonen, B.; Haan, J. de, 2007. Best Practices Gewasbescherming. Actualisatie 2006. Akkerbouw. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. Wageningen.
9. Rovers, J.; Haan, J. de, 2007. Best Practices Gewasbescherming. Actualisatie 2006. Vollegrondsgroenten. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. Wageningen.

Duurzame gewasbeschermingsmaatregelen rapporten 2007

<nog toevoegen>

Bijlage 1 Contactpersonen per sector

• Akkerbouw	Jan Eelco Jansma	janelco.jansma@wur.nl
• Vollegrondsgroenten	Jacques Rovers	jacques.rovers@wur.nl
• Bloembollen	Marjan de Boer	marjan.deboer@wur.nl
• Boomteelt	Jelle Hiemstra	jelle.hiemstra@wur.nl
• Fruitteelt	Bart Heijne	bart.heijne@wur.nl
• Groententeelt onder glas	Ellen Beerling	ellen.beerling@wur.nl
• Bloemisterij	Ellen Beerling	ellen.beerling@wur.nl
• Paddenstoelen	Johan Baars	johan.baars@wur.nl